

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 126

Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında 3 Mayıs 1984 Tarihli Emlak ve Emlak Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/543)

TC

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar Tetkik

Dairesi Başkanlığı

Sayı : K.K.T.D. 18/101-

1741/04620

12 . 7 . 1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 9.7.1984 tarihinde kararlaştırılan «Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında 3 Mayıs 1984 Tarihli Emlak ve Emlak Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı» ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Turgut Özal

Başbakan

G E R E K Ç E

Irak Hükümeti, 1961 yılından itibaren Irak'ta yaşayan yabancıların gayrimenkul haklarına kısıtlama getirmiştir. Buna göre, bir yabancıнын Irak'ta sadece bir ikametgâh ve bir işyeri bulundurmaya hakkı vardır. Bunun dışında gayrimenkuller mecburi satışa tabi olmaktadır. Irak Toprak Tarım Reformu çerçevesinde, yabancıların tarım arazilerinin bir kısmı millileştirilmiş, millileştirilmeyen bir bölümü ise, mecburi satışa tabi tutulmuştur. Irak tarafından 1961 yılından itibaren alınmış bulunan bu kararların vatandaşlarımızı zarara sokmaması için, Hükümetlerimiz tarafından yapılmış bulunan diplomatik teşebbüsler ile, bir taraftan vatandaşlarımız aleyhinde işleyecek olan yukarıdaki tedbirlerin Türk vatandaşları için ertelenmesi yoluna gidilmiş; diğer taraftan da, bir anlaşma imzalanarak, vatandaşlarımızın haklarının korunması koşullarının temini için gayret sarfedilmiştir. Yapılan temaslar neticesinde 3 Mayıs 1984 tarihinde Bağdat'ta Türkiye ile Irak arasında «Emlak ve Emlak Haklarına İlişkin Sözleşme» imzalanmıştır.

Buna göre, bahis konusu Sözleşme ile, Irak tarafınca gayrimenkulde kısıtlama tedbirlerinin alındığı 1961 yılında Türk tabiyetinde olan vatandaşlarımızın millileştirilen tarım arazilerinin ve bu araziler üzerindeki haklarının Irak tarafınca tazmini ve bedelinin dolar üzerinden Türkiye'ye transferi mümkün olabilecektir. Bunun yanısıra, vatandaşlarımızın mecburi satışa tabi gayrimenkullerinin satışı da, Türk ve Irak Devletlerinin gözetimi altında 5 yıl içinde yapılabilecek ve bu satışlardan elde edilen meblağların da, dolar esasıyla Türkiye'ye transferi mümkün olabilecektir.

Yukarıdaki nedenlerle, Sözleşme, onaylanmasının uygun bulunması zımında, Türkiye Büyük Millet Meclisi takdirine sunulur.

Dışişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışişleri Komisyonu

Esas No. : 1/543

Karar No. : 13

11 . 10 . 1984

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

«Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında 3 Mayıs 1984 Tarihli Emlak ve Emlak Haklarına Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı», Komisyonumuzun 10.10.1984 tarihli, 11 No. lu toplantısında ilgili bakanlık temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere olundu.

Tasarının gerekçesinde de belirtildiği üzere, Irak Hükümeti 1961 yılından itibaren Irak'ta yaşayan yabancıların gayrimenkul haklarına kısıtlama getirmiş bulunmaktadır. Bu sebeple mağdur duruma düşen vatandaşlarımızın haklarının tazmini koşullarının Devletimiz tarafından aranması üzerine Türkiye ile Irak arasında bir emlak antlaşması imzalanması ihtiyacı doğmuş ve anlaşma 3 Mayıs 1984 tarihinde Bağdat'ta imzalanmıştır.

Tarafımızdan da onay işlemlerinin tamamlanması ve onay belgelerinin teatisi ile anlaşma hükümleri yürürlüğe konabilecektir. Vatandaşlarımızın haklarının süratle tazmininin sağlanması için, mütakabiliyet esas çerçevesinde imzalanmış bulunan anlaşmanın bir an evvel yürürlüğe girmesi için temennide bulunan Komisyonumuz, ayrıca hak sahibi vatandaşlarımızın konu hakkında geniş bilgilere sahip olabilmelerini teminen, en uygun, geniş kapsamlı bir duyuru sisteminin de öngörülmesini Hükümetten talep etmiştir.

Tasarının gerekçesinde arz ve izah olunan hususları ve temsilciler verdikleri tamamlayıcı bilgileri uygun ve yerinde mütalaa eden Komisyonumuz tasarırı prensip olarak kabul ettikten sonra maddelerin müzakeresine geçmiştir.

Tasarının 1, 2 ve 3 üncü maddeleri Komisyonumuzca da uygun görülerek aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Başkan
Prof. Fethi Çelikbaş
Burdur

Kâtip
Hasan Adnan Tutkun
Amasya

Üye
Sabit Batumlu
İstanbul
(İmzada bulunamadı)

Üye
Nihat Harmancı
Konya

Başkanvekili
Mehmet Timur Çınar
Manisa
(İmzada bulunamadı)

Üye
Ogan Soysal
Ankara

Üye
Leyla Yeniay Köseoğlu
İstanbul
(İmzada bulunamadı)

Üye
Hacı Turan Öztürk
Nevşehir

Üye
Ali Rifki Atasever
Tekirdağ
(İmzada bulunamadı)

Sözcü
Bülent Akarcalı
İstanbul

Üye
M. Ertuğrul Ünlü
Bursa
(İmzada bulunamadı)

Üye
Nuh Mehmet Kaşıkçı
Kayseri

Üye
Prof. Dr. Yılmaz Altuğ
Sivas
(İmzada bulunamadı)

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

**Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında
3 Mayıs 1984 Tarihli Emlak ve Emlak Haklarına Dair
Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu
Hakkında Kanun Tasarısı**

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti arasında 3 Mayıs 1984 tarihinde imzalanan Emlak ve Emlak Haklarına Dair Sözleşmenin onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ
METİN

**«Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında
3 Mayıs 1984 Tarihli Emlak ve Emlak Haklarına Dair
Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu
Hakkında Kanun Tasarısı»**

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

9 . 7 . 1984

Başbakan
T. Özal

Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısı

İ. K. Erdem

Devlet Bakanı

S. N. Türel

Devlet Bakanı

A. K. Alptemoçin

İçişleri Bakanı

A. Tanrıyar

Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı

M. V. Dinçerler

Ulaştırma Bakanı

V. Atasoy

Sanayi ve Ticaret Bakanı

H. C. Aral

Devlet Bakanı

K. Oksay

Devlet Bakanı

A. Tenekeci

Adalet Bakanı

M. N. Eldem

Dışişleri Bakanı

V. Halefoğlu

Bayındırlık ve İskân Bakanı

İ. S. Giray

Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanı

H. H. Doğan

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

C. Büyükbay

Devlet Bakanı

A. M. Yılmaz

Devlet Bakanı

İ. Özdağlar

Millî Savunma Bakanı

Z. Yavuztürk

Maliye ve Gümrük Bakanı

V. Arıkan

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

M. Aydın

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

M. Kalemlî

Kültür ve Turizm Bakanı

M. M. Taşçıoğlu

EMLAK VE EMLAK HAKLARINA İLİŞKİN TÜRKİYE - İRAK SÖZLEŞMESİ

Türkiye Cumhuriyeti ve Irak Cumhuriyeti Hükümetleri, iki ülke uyruklularının birbirleri ülkesindeki gayrimenkul haklarla ilgili sorunlarının çözümü amacıyla iki ülke arasındaki dostluk ve iyi komşuluk bağlarından hareketle aşağıdaki hususlarda mutabakata varmışlardır :

MADDE : 1

İşbu anlaşmanın uygulanmasında «kanun» veya «kanunlar ve mevzuat» deyiminden, bu anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte Akit Tarafalarda yürürlükte bulunan Kanunlar ve mevzuat kastedilir.

MADDE : 2

a) Irak Tarafı, Türk vatandaşlarının muaddel 15.6.1961 tarihli ve 38 sayılı Kanun çerçevesinde Irak'da sahip buldukları gayrimenkul haklarının mülkiyetinin devri için, işbu anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıllık nihai bir süre tanır.

b) Türk tarafı vatandaşları bu maddenin (a) fıkrasında tespit edilen süre zarfında taşınmaz mallarını satmayı arzu ettikleri takdirde, Irak tarafı bu taşınmazların 1961 tarihli ve 38 sayılı Irak Kanununun 13 üncü maddesi gereği açık artırma sonunda belirlenen bedelle satışı için gerekli tedbirleri alır.

Türk tarafı vatandaşlarının Irak'taki uygulama gereğince satış bedeline itiraz hakkı saklıdır.

MADDE : 3

1. Tarafardan her biri, diğer taraf uyruklularının aşağıda belirtilen haklarını tazmin eder :

a) Taşınmazın bulunduğu devlette yürürlükteki kanunlar gereğince devlete intikal eden sırf mülk niteliğindeki tarımsal topraklar.

b) Geçerli tapu sicili ile tasarruf hakkının kendisine aidiyeti sabit olan diğer taraf uyruklularından birinin mirasçısı olup, yürürlükteki Kanunlar gereğince iktisabı mümkün olmadığından devlete intikal etmiş bulunan devlet mülkiyetindeki topraklardaki tasarruf hakkı.

2. Tazminat, taşınmaz maldaki hakların devlete intikali sırasında geçerli olan takdir ve tazminat ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilir.

MADDE : 4

İki taraf hükümetleri yetkili makamları, iki taraf uyruklularının müracaatlarını veya diğer ülkede vakıf hakkı bulunduğunu ileri süren kişilerin isimlerini kapsayan listeleri kabul edeceklerdir. Taraflar, vakıf hakları sabit olanlara bu haklarını karşı taraf ülkesinde yürürlükte bulunan kanunlar ışığında tasfiye edebilmeleri için kendi vatandaşlarından aşağı olmayan bir muameleye tabi tutarak gerekli kolaylıkları göstermek yükümlülüğünü kabul ederler.

MADDE : 5

Taraflar, diğer taraf ülkesinde kâin taşınmazlarda aynı hakları bulunduğunu iddia eden kendi vatandaşlarının müracaatlarının tespiti konusunda mutabakata varmışlardır.

Bu müracaatlar ve başvuranlar adına olan listeler, ispatlayıcı belgelerle birlikte karşı taraf yetkili makamlarına diplomatik yoldan gönderilir. Karşı taraf bu müracaatlar ile ilgili olarak aşağıdaki hususları yerine getirir :

a) Yürürlükteki kanunlar uyarınca talebin haklılığını kararlaştırır.

b) Talebin haklı olmadığına ilgili makamca kararlaştırılması halinde, talep sahibi veya vekilinin, taşınmazın bulunduğu ülke adli makamları nezdinde kararı cerhetme hakkı vardır. Adli makamın vereceği karar, kesinlik kazandıktan sonra her iki taraf için geçerli sayılır.

MADDE : 6

a) Her iki Taraf, diğer taraf vatandaşlarına, bu anlaşmanın uygulanması sonucu bankalarında tahakkuk eden meblağları, ABD doları olarak transfer edeceklerdir. Bu transferler, bu anlaşmanın imza tarihinde tarafların yekdiğerinin bu konuda yetkili kılınmış makamlarınca tespit edilmiş bulunan cari resmî kurlar esas alınarak gerçekleştirilecektir. Esas alınacak olan söz konusu resmî kurlar işbu anlaşmanın ekinde kaydedilmiştir.

b) Her iki Taraf, bu anlaşmanın uygulanması sonucu ileride tahakkuk edecek meblağları, diğer taraf vatandaşlarına ABD doları olarak transfer edeceklerdir. Bu işlemler sırasında, mevzubahis yılın kuru olarak, o yılın Ocak ayının 1 inci gününden önceki 15 güne ait resmi kurların ortalaması esas alınacaktır. Kurun tespitinde esas alınacak yıl, transfer için başvurunun yapıldığı yıl olacaktır.

c) Her iki Taraf, paragraf (a) ve (b)'de belirtilen meblağları, diğer taraf vatandaşlarına, hak sahibinin başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde transfer edeceklerdir. Bu transfer, yukarıda belirtilen 6 aylık sürenin sona ermesinden sonra yapılırsa, ilgili taraf, bu sürenin bitiminden itibaren geçerli olmak üzere yüzde 6 oranında faiz ödeyecektir.

MADDE : 7

1. İşbu anlaşma aşağıdaki şahıslara uygulanır :

a) İki Taraf uyruklularından olup 15.8.1961 tarihine kadar gayrimenkulün bulunduğu yerdeki tapu sicilinde kayıtlı bulunan karşı taraf uyrukluları veya bunların mirasçıları,

b) İşbu maddenin (a) bendinde yazılı tarihe kadar asli vatandaşlıklarını değiştirerek, bu değişikliğin taşınmazın bulunduğu devletin vatandaşlık ve nüfus sicillerinde kayıtlı olanlar,

2. İşbu anlaşma 1950 tarihli ve 1 sayılı Irak Kanunu ve değişiklikleri gereğince Irak tabiiyetinden iskat edilenlere uygulanmaz.

MADDE : 8

Bu anlaşma hükümlerinin yorumlanmasından ve uygulamasından doğacak uyuşmazlıklar, her iki Taraftan birer üye ile, hakkın iddia edildiği ülke kanunlarının belirlediği yüksek dereceli hâkimin başkanlığında oluşacak bir Karma Komisyonca karara bağlanır.

MADDE : 9

İşbu anlaşma, diğer tarafın muvafakatı ile taraflardan birinin talebi üzerine değiştirilebilir. Değişiklik, mevcut anlaşmaya uygulanan benzer Anayasal usule tabi olacaktır.

MADDE : 10

Bu anlaşma, tasdik belgelerinin teatisi tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Bu anlaşma, Arapça, Türkçe ve İngilizce üç asıl nüsha halinde hazırlanmış ve 3 Mayıs 1984 tarihinde Bağdat'ta imzalanmıştır. Üç nüsha da aynı hukuki geçerliliğe sahiptir. Yorumundan doğacak ihtilaf halinde İngilizce nüsha geçerlidir.

3 Mayıs 1984 tarihinde (3 Şaban 1404 Hicri'de) Bağdat'ta imzalanmıştır.

Irak Cumhuriyeti Adına
Dr. Mohammed Al Haj HAMOUD
Dışişleri Bakanlığı

Türkiye Cumhuriyeti Adına
Nüzhet KANDEMİR
Büyükkelçi

E K

İşbu anlaşmanın imzalandığı tarihteki cari resmi kurlar aşağıda kaydedilmiştir :

1 ABD Doları = 344,92 Türk Lirası.

1 Irak Dinarı = 3,20888 ABD Doları.

Irak Cumhuriyeti Adına
Dr. Mohammed Al Haj HAMOUD
Dışişleri Bakanlığı

Türkiye Cumhuriyeti Adına
Nüzhet KANDEMİR
Büyükkelçi